

Motion till riksdagen 2007/08:Sf11

av **Kalle Larsson m.fl. (v)**
med anledning av prop. 2007/08:105

Lag om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2007/08:105 Lag om hälso- och sjukvård för asylsökande m.fl.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om att asylsökande, personer som undanhåller sig avvsningsbeslut samt papperslösa som befinner sig varaktigt i Sverige ska erhålla full hälso- och sjukvård inom ramen för befintligt hälso- och sjukvårdssystem och tandvårdssystem på samma villkor som övriga bosatta i Sverige.
3. Riksdagen begär att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en informationsatsning om landstingens skyldigheter att tillhandahålla hälsoundersökningar för asylsökande m.fl.

Regeringens förslag

Regeringen har föreslagit en ny lag som reglerar landstingens skyldighet att erbjuda asylsökande m.fl. hälso- och sjukvård samt tandvård. Lagen föreslås ersätta det avtal som i dag gäller mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting och syftar till att tydliggöra regleringen av den vård som asylsökande enligt nuvarande ordning har rätt till. Papperslösa personer föreslås inte omfattas av lagen och ingen förstärkning sker enligt förslaget av asylsökandes rätt till sjukvård.

Vänsterpartiets ställningstagande

Den medicinska etikens mest grundläggande princip är alla människors rätt till vård efter behov. Detta innebär att ekonomisk, social eller juridisk ställ-

Fel! Okänt namn på

ning, politisk eller religiös tillhörighet, etnisk bakgrund, kön och liknande faktorer inte får påverka den medicinska professionens handlande.

Enligt det avtal mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting som i dag reglerar hälso- och sjukvården för asylsökande i Sverige har endast asylsökande barn rätt till full sjukvård. Sjukvård för asylsökande vuxna ges endast för s.k. akuta tillstånd och vård som inte kan anstå, och personer som är papperslösa omfattas inte av avtalet utan enbart av bestämmelserna om akutvård enligt 4 § hälso- och sjukvårdslagen. Detta innebär att personer som ofta har särskilt stora behov av exempelvis primärvård och psykiatri inte får dessa tillgodosedda. Enligt regeringens förslag ska denna ordning nu befästas i lag.

Papperslösas tillgång till vård i Sverige är alltså mycket begränsad. I vissa fall försätts därmed personer i livshotande tillstånd eftersom regelverket inte möjliggör tidigare behandling. Enligt läkare med stor erfarenhet av vård åt papperslösa har många patienter fått permanenta skador eller men på grund av att de inte haft tillgång till vård.

Ett annat mycket stort hinder för papperslösa att få tillgång till vård är rädslan att bli anmälda. På grund av att det är svårt att registrera gömda patienter och att hela betalningsansvaret ligger på patienten själv är första bemötandet i receptionen ofta en hotfull upplevelse för den vårdsökande. Eftersom det blivit känt att sjukvårdspersonal vid flera tillfällen, i strid med gällande sekretesslagstiftning, meddelat polisen eller Migrationsverket att man har en patient hos sig för vilken ett lagakraftvunnet avvisningsbeslut föreligger, väntar många in i det sista med att söka vård. I andra fall tvingas de lämna sjukhuset innan de blivit bedömda av en läkare.

Ytterligare en problematik som gör att papperslösa ofta undviker att vända sig till sjukvården handlar om kostnaderna. Eftersom staten inte kompenserar landstingen för vård till papperslösa tvingas dessa personer att betala vårdkostnaderna själva, även efter det att uppehållstillstånd eventuellt har beviljats. Det rör sig ofta om extrema belopp, och i flera fall har dessa ärenden gått vidare till kronofogdemyndigheten för indrivning. Detta förfarande kan upplevas mycket kränkande för den enskilde som redan lever under svår psykisk press. Hos flera landsting har man mer eller mindre uttryckligt antagit en policy om att efterskänka kostnaderna i sådana fall. Hälso- och sjukvårdsnämnden i Region Skåne har nyligen beslutat att papperslösa ska erbjudas subventionerad akutvård och annan nödvändig och omedelbar vård. Vården ska finansieras med statliga bidrag för vård för asylsökande. Det är enligt Vänsterpartiet mycket beklagligt att regeringen inte gör motsvarande bedömning.

De utgångspunkter som regeringens lagförslag har medför en särbehandling av vissa patientgrupper och skulle befästa Sveriges ställning som ett av de mest restriktiva länderna i EU vad gäller tillgång till vård för papperslösa personer. Sverige är ett av de få länder där man tar betalt för akutsjukvård. Den Brysselbaserade organisationen Picum, som arbetar med att främja papperslösas sociala rättigheter, jämförde nyligen vården för papperslösa i elva EU-länder. Undersökningen visade delad bottenplacering för Sverige och Österrike.

Propositionens förslag innebär att papperslösa även i fortsättningen kommer att vara rädda att söka vård i Sverige, och faktiskt riskera att dö för att de inte får den vård de behöver.

Trots att många organisationer och hälso- och sjukvårdspersonal kan vittna om att bristen på vård fått mycket allvarliga medicinska konsekvenser för dem som drabbats görs alltså inga förbättringar för vare sig asylsökande eller papperslösa. I specialmotiveringen till lagförslaget 2 § anges i propositionen att den vård som lämnas till asylsökande m.fl. enligt den föreslagna lagen ska följa de medicinska-etiska principer som gäller i t.ex. hälso- och sjukvårdslagen. Men det etiska problemet för läkare och övrig vårdpersonal, att alla utan diskriminering ska ha rätt till bästa uppnåeliga hälsa, berörs inte i propositionen, vilket är mycket anmärkningsvärt. Det är enligt internationella konventioner om mänskliga rättigheter inte tillåtet att inskränka rätten till sjukvård med hänvisning till exempelvis etnisk tillhörighet, kön, sexuell läggning, nationalitet eller status i fråga om uppehållstillstånd.

Sverige har nyligen kritiserats av FN:s särskilda rapportör för rätten till hälsa, Paul Hunt, för att brista avseende de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter. Huvudpunkten i hans kritik gäller det faktum att asylsökande och papperslösa inte har samma tillgång till vård som andra i Sverige. Det innebär att en grupp som ofta har särskilt stora behov av exempelvis primärvård och psykiatri inte får dessa tillgodosedda. I sin rapport från den 28 februari 2007 skriver Paul Hunt:

72. The Special Rapporteur is concerned that Swedish law and practice regarding the health care accessible to asylum-seekers and undocumented foreign nationals is not consistent with international human rights law. In 2000, the Committee on Economic, Social and Cultural Rights, which monitors and interprets ICESCR, advised: "States are under an obligation to respect the right to health by refraining from denying or limiting equal access for all persons, including [...] asylum-seekers and illegal immigrants, to preventive, curative and palliative health services. In 2004, another United Nations committee of independent human rights experts took the same position. The Special Rapporteur sees no reason to take a different view. The Special Rapporteur notes that under international human rights law, some rights, notably the right to participate in elections, to vote and to stand for election, may be confined to citizens. However, human rights are, in principle, to be enjoyed by all persons.

73. A fundamental human right, the right to the highest attainable standard of health is to be enjoyed by all without discrimination. It is especially important for vulnerable individuals and groups. Asylum-seekers and undocumented people are among the most vulnerable in Sweden. They are precisely the sort of disadvantaged group that international human rights law is designed to protect.

74. As well as human rights and humanitarian reasons, there are also compelling public health grounds for treating all asylum-seekers and undocumented people on the same basis as Swedish residents. While on mission, it was not suggested to the Special Rapporteur that the estimated cost of extending the same medical services on the same basis to residents, asylum-seekers and undocumented individuals would be prohibitively expensive. The issue does not appear to be primarily one of cost. Indeed, relatively speaking, the costs of including asylum-seekers and undocumented individuals are unlikely to be significant.

Fel! Okänt namn på

75. Accordingly, the Special Rapporteur encourages the Government to reconsider its position with a view to offering all asylum-seekers and undocumented persons the same health care, on the same basis, as Swedish residents. By doing so, Sweden will bring itself into conformity with its international human rights obligations.

Utifrån detta skarpa uttalande kan vi konstatera att både regeringen och Lagrådet helt har glömt bort Sveriges internationella åtaganden på området, en aspekt som över huvud taget inte berörs i propositionen. För att värna allas rätt till vård oavsett legal status och för att understryka den medicinska etikens grundläggande principer vill Vänsterpartiet betona att asylsökande och papperslösa ska omfattas av den allmänna hälso- och sjukvården samt tandvården och alltså inte av någon särlagstiftning.

Den ordning som regeringen i propositionen föreslår är allvarligt diskriminerande och är ett brott mot de mänskliga rättigheterna och mot Sveriges folkrättsliga åtaganden. Enligt Vänsterpartiet är det mycket anmärkningsvärt att regeringen behandlar rätten till sjukvård som ett migrationspolitiskt signalsystem och ställer sig mycket kritiskt till att denna ordning ska befästas i lag.

En lagstiftning som särbehandlar och utestänger vissa grupper är inte förenlig med de mänskliga rättigheterna om lika värde och icke-diskriminering. Mot denna bakgrund bör propositionen underkännas och avslås. Detta bör riksdagen besluta.

För att Sverige ska leva upp till sina internationella åtaganden måste asylsökande och s.k. gömda personer ges rätt till full sjukvård på samma villkor som alla andra i Sverige, dvs. rätt till behandling även för icke akuta sjukdomstillstånd. Därför bör regeringen återkomma med förslag om att asylsökande, personer som undanhåller sig avvisningsbeslut samt papperslösa som befinner sig varaktigt i Sverige ska erhålla full hälso- och sjukvård och tandvård inom ramen för befintligt hälso- och sjukvårdssystem och tandvårdssystem och på samma villkor som övriga bosatta i Sverige. Detta bör riksdagen begära.

Regeringen föreslår i propositionen att skyldigheten för landstingen att erbjuda hälsoundersökning för asylsökande m.fl. ska regleras i den nya lagen. Detta är i sig välkommet. Uppgifter från Sveriges Kommuner och Landsting visar att landstingen hittills misskött sitt åtagande för hälsoundersökningar av asylsökande. Under 2006 har endast ca 30 % av samtliga nyanlända asylsökande genomgått en hälsoundersökning. Detta är mycket otillfredsställande. Landstingen har redovisat brister också när det gäller informationen till asylsökande.

Det är mycket angeläget att asylsökandes rätt till hälsoundersökningar tillgodoses och att landstingen därmed skapar väl fungerande rutiner för att nå så många nyanlända asylsökande som möjligt. Det finns vidare ett stort behov av att diskutera hur dessa undersökningar bör följas upp, hur resultaten bör sammanställas osv. Därför bör regeringen ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en informationssatsning om landstingens skyldigheter att tillhandahålla hälsoundersökningar för asylsökande m.fl. Detta bör riksdagen begära.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 27 mars 2008

Kalle Larsson (v)

Torbjörn Björlund (v)

LiseLotte Olsson (v)

Josefin Brink (v)